

accingit. Manum suam misit ad fortia. Fortitudo & decor indumentum eius. Denique, Or suum aperuit sapientiae, & lex clementiae in lingua eius. Vatablus legit: Sapienter loquitur, & est gratiofa. Quia sacra Scriptura, (Lyrae verba sunt) docet sapientiam, defursum descendente, quae pudica est & modesta, suavis, bonis consentiens, plena misericordiae, & fructibus bonis. Sic hostes triumphat, sic allicit, sic devincit animos, si orbi dominatur universo, Christi illum subijciens ditioni.

SECTIO III.

Evangelicam Christi Doctrinam auriferam totum locupletatus Orbis.

2302 IN primis sic observat Hugo Carenfis ad Ecclesiastici verba, quae veritas assimilata Sapientiae: nam sicut illa flumina abundant aquis, gemmis, auro, ligno Aloes, ita sapientia multa continet pretiosa respondentia illis. Signatim de fluvio Philone seu Gange sacer reitatur Historicus, circuire totam terram Evilath, ubi nascitur aurum optimum, & gemmae reperiuntur pretiosae. Unde Sanctus Hieronymus Epistol. quartam ad Rusticum Monachum: Ganges, inquit, fluvius, quem Phison sacra Scriptura commemorat, qui circuit totam terram Evilath, & multa genera pigmentorum de paradisi dicitur fonte devehere; ubi nascitur carbunculus, & smaragdus, & margarita candentia, & unioes; montesque aures, &c. Huic ergo flumini aurifero, gemmiferoque Doctrina Christi assimilatur, ut quam sit ipsa aurifera & gemmifera, demonstraret. Christus enim exundatione suae doctrinae non solum omnes mundi partes pervasit, & adhaeravit, sed & praedivites reddidit spiritualium divitiarum copia exuberante.

Quadrige Ezechielis ad rem Evangelicam spectat. Ezech. 1. 16.

Per rotas aureas, & gemmas volubiles designatur Evangelica doctrina locupletissima & locupletans. S. Greg.

2303 Celebrem illam Ezechielis quadrigam ad rem Evangelicam arcanè spectare, multi jure arbitrantur. Expende quid de rotis vertibilibus, quibus ferri curus videbatur, sacer observet Textus: Et aspectus rotarum, & opus earum quasi visio maris; & una similitudo ipsarum quatuor; & aspectus earum & opera quasi sit rota in medio rotae. Pro visio maris, LXX. & Chaldaeus legunt, quasi species Tharsis, retentam hac voce Hebraea significante non solum mare, sed lapidem pretiosum, quem nonnulli Chrysolitum, alii Hyacinthum, alii Crystallum, alii Carbunculum, alii Beryllum, alii Topazium, alii gemmas alias pretiosas coloribus marini, esse volunt. Unde non male reor, quaternas illas rotas apparuisse quasi fabricatas ex auro purissimo & gemmarum varietate, quae illis pretiosis rebus essent similes, quae asportari dicuntur per mare ex Indiae regionibus. Certè qui rotas illas intuebatur, locupletissimum thesaurum, magnas opes, & pretiosa quaeque se videre putaret. At quid per rotas designatum praedivites? Sanctus Gregorius, Rupertus & Hugo Carenfis in caput primum Ezechielis, & Sanctus Hieronymus ibidem in caput primum Ecclesiastes putant, Sacram designari Scripturam: Quid rota (ait Gregorius) nisi sacram Scripturam signat; quae ex omni parte ad auditorum mentes volvitur,

& nullo erroris angelo a praedicationis suae via retinetur? Quod late profequitur, & subdit: Rota intra rotam est Testamentum novum intra Testamentum vetus. Ecce tibi, underotae apparent aureae, & gemmae: doctrinam quippe Evangelicam portendebant, locupletissimum in illa delitescens caelestium rerum thesaurum, mare quoddam divitiarum (un mar de riquezas.) in omnes mundi oras uberrimè derivandum. Eapropter Sanctus Anastasius inspiratas Litteras appellavit sacros Dei thesauros. Epistolam ad Episcopos Aegypti; & libro de Virginitate nominat pretiosos, & exquisitos unioes. Et Sanctus Chryostomus Homilia secunda in Isaia tom. primo. Satis est tantum aperuisse (sacros nempe libros) ut illic videas gemmarum splendorem. Quid mirum? rotae sunt, quarum vel solus aspectus, seu species, est quasi aspectus resurgens auri, & multarum gemmarum resplendentium.

S. Athanas. S. Chryost.

2304 Et instituto nostro, & data Ezechielis rotis expositioni splendor conciliatur ex Proverbiorum caput. vigesimo quinto v. undecimo. Mala aurea in lectis argenteis verbum dictum in tempore suo. Ex Hebraeo multi legunt: Verbum ordinatum super rotas suas, seu in circumvolutione sua. De sacra Scriptura, & praedicationis Evangelicae verbo explicat Sanctus Beda; & favet pulcherrimè Rabbi Moyfes, qui illa: Mala aurea in lectis argenteis, sic effert: cum Scripturis characteres referentibus elaborationibus ex argenteo. Quasi dicamus: Similis extat Evangelica doctrina, verbo & scripto tradita, pomis aureis, seu aureis monilibus, in quibus Scripturae aliquot conspiciantur argenteis characteribus artificiosè elaboratis. Tota aurea, tota argentea, tota gemma est inspirata Scriptura, Christiana Doctrina: verbum dictum est super rotas suas, vel ut Cajetanus legit: super rotas auri: ac si dictum hoc sit cum respectu ad rotas Ezechielis ex auro, & gemmas fabricatas. Dum rotatur praedicationis verbum, dum sermo Evangelicus ad omnes mundi partes convolvitur, totus orbis locupletatur. Accipe Bedae fatum. Sacra eloquia rectissime lectis comparantur argenteis, quorum lectorum ornatu mala aurea superaddit quisque eadem divina eloquia & spiritualibus plena sensibus & mysteriis exponendo demonstrat.

Prov. 23. 11. Dum rotatur per totum orbem Evangelium omnes locupletat. R. Moyfes.

Beda:

2305 Recenset Deus apud Ezechielem capitulo decimo sexto, v. decimo conubialia ornamenta, quibus ipse uti Sponsus Sponsam Synagogam exquisitè donavit. Vestivi te discoloribus, & calceavi te janthino, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum, & dedi in aurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo: & ornata es auro & argento. Quae haec tam pretiosa dona, nuptialis gaza, & splendida monilia Ecclesiae veteris decoramenta? Praclare Rupertus libro tertio de Victoria Verbi, capitulo vigesimo sexto arbitratur esse tot tamque divina mysteria in sacris litteris sub littera cortice delitescencia. Tantis divitiarum splendidis nominibus, quid nisi Sacramenta caelestia sub illius sacra Scripturae grosso velamine latentia significari putamus? Bene hoc fit: illud tamen opportunius ad rem nostram expendo, Dedi,

Ezech. 16. 19.

Nuptialis gaza veteris Synagoga, sacra Scriptura, quae Ecclesiam nunc exornant & locupletant. Rupert.

Dedi circulos auribus tuis. LXX. efferunt, & rotulas super aures tuas. Aurium ornamenta erant ex auro & gemmis elaborata ad instar rotarum. Sanctus Hieronymus ibi dictum hoc putat cum aliquo intuitu ad Ezechielis rotas. Origenes autem per has rotulas capit Homilia sexta in Ezechielem, Legis obedientiam; nec non divina eloquia, ex quibus mens conciliat sibi veritatis cognitionem. Cernis qua ratione sacrae Scripturae vocantur rotae, rotuli, circuli? Aureae rotulae sunt pretiosa aurium monilia, quibus olim Deus Synagogam condecoravit & locupletavit. Sed ipsa dura cervice & incurvum cordibus & auribus, amisit vera ornamenta aurium, Dei voces, ut loquitur Tertullianus in Scorpiaco, capitulo tertio. Repudiatur tanquam adultera procacissima, sufficitur ejus loco Christiana Ecclesia uti Sponsa charissima, pudica, fidelis in fines saeculorum regnatura cum suo Sponso Jesu. Eripitur Synagoga quoad Spiritum pretiosa divinarum Scripturarum gaza, aurium ornamenta aurea gemmaeque, transferunt ad orthodoxam Ecclesiam novo cum Evangelii splendore & pretio. Dicam breviter ex

Orig.

A. 7. 51.

Cant. 1. 11.

Cervantes.

Murenula aurea, aurea sunt sacra Scripturae volumina, Chaldaeus.

S. Greg.

2306 Cantico. primo, v. undecimo; Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Pro murenulas, Hebraice est thorum, a thor, quod significat circuitum, revolutionem: ornamenta aurium sunt ex auro, & gemmis, & margaritis, murenae pisces, qui se flecit in orbem, persimilia. Putaverim esse circulos illos aureos, seu rotulas, de quibus, proximè Ezechielius, & eadem gaudere significatione. Unde pulchrè Gonsalvus Cervantes in capitulo sexto sapientiae Theoria duodecima & in capitulo octavo Theoria quadragesima nona ex Anonymo quodam, & Hebraeus Hebraeus voces sic vertit: Volumina, libros, seu libellos aureos faciemus tibi cum notis, punctis, manifestationibus, designationibus, seu impressionibus argenteis. Quid pro inspirata Scriptura, quid pro veteri, ac novo Testamento, quid pro doctrina Evangelica luculentius? Favet Chaldaea translatio rem capiens de legis tabulis, Dei digito scriptis. Tunc dictum est Moysi: Ascende ad firmamentum, & dabo tibi duas tabulas lapideas excisas ex sapphyro throni gloriae meae, & splendidas scriptas digito meo, in quibus scripta sunt decem verba, quae expurgata sunt magis quam argentum. Hinc Ecclesiae Patres non pauci per has murenulas accipiunt Sacram Scripturam, quae Dei legem & Christi mysteria continet, & evulgat. Sat erit unum audire Magnum Gregorium. Murena piscis est, qui captus veritè se in circulum, ad cuius exemplar fit inauris, quae murenula dicitur; qua designatur praedicationis, qua auribus inhaeret, & eas penetrat. Per murenulas enim Sancta Scriptura intelligitur: quae bene, auro, & argento vermiculata dicitur, quia & sapientia sacra Scriptura fulget, & sonora praedicatione per universum mundum audiunt. Nihil igitur in sacra & inspirata Doctrina non pretiosum; tota aurea est, tota gemma; volumen aureum est cum characteribus argenteis; conubiale donarium datum Ecclesiae ad ornatum aurium. P. Ildeph. de Flores in Eccles.

Murenula aurea vermiculata argento: vel ex Hebraeo & Graeco, cum punctis argenti; ut ostendatur, in Scripturis sacris vel punctum unum, totam vel apiculam, pretiosissimum esse. Et syllaba & apiculus unicus reconditum habet thesaurum, aiebat S. Chryost. Hom. 18. in Genesim.

2307 Consonat sibi Rex pacificus Cantico. quinto, v. decimo quarto de corporati Verbi manibus loquens. Manus ejus tornatiles aureae plenae hyacinthis. Manus non male hic pro operibus accipias. Sed quam opera Dei Isthac? Dicam, si observes, pro tornatiles Hebraice esse guelilim, sive guelile, id est, circuli, rotae, a galal, id est, rotare, volvere. A quo etiam megilla, id est, volumen, libellus. Unde non pauci efferunt: Manus ejus circuli, rotae, volumina, seu libelli aurei pleni thearsis. R. Abenezra apud Genebrardum explicat appositè: Manus ejus orbes aurei, de quibus in principio Ezechielis: porrò ad hanc vocem hyacinthorum allusi idem Ezechiel. aspectus rotarum, & opus earum in speciem hyacinthi. R. verò Salomon apud eundem Genebrardum mysterium expendit luculentius, ita: Manus ejus, tabulae, quas dextera sua dedit; quaeque opus manuum ejus sunt; orbes aurei. Significatur Decalogus, qui tabulis continebatur, optabilior auro, & obrizo copioso. Rabbi Josua filius Nehemiae illas dixit prodigiosas, quod adomantinae essent, & in terra volubiles. Dicit praeterea possunt orbes aurei, & quasi volumina, quod bonum in hanc universitatem devolverunt. Impleti hyacinthis: nam praeccepta trecenta & tredecim numero Decalogum implent. Quid pro instituto nostro opportunius? Sunt etenim divina volumina, sacraeque libelli, rotae aureae gemmis variatae pretiosissimas (quos praese fert vox tharsis) opus politissimi artificis; Dei, inquam, manu & digitis graphicè elaboratum, id est, Spiritus sancti virtute, & instinctu, ut per Apostolorum praedicationem ad omnem mundi plagam tanquam rotam citissimè volverentur, hominesque à Dei cognitione alioquin distitios caelestibus cumularent bonis pretio & pulchritudine mirandis, auro, argento, & gemmis pretiosioribus.

Cant. 5. 14.

Manus Christi athenae & gentes sunt divinae volumina ornamenta.

R. Abenez.

R. Salomon

SECTIO IV.

Ab exundante Christi Doctrina infacunda Gentilitatis regiones in terram uberem, floridam, & amaranam converteat.

2308 Huc spectant typicè quinque illa flumina aquis exuberantia in quatuor mundi partes effusis, quibus aridae & infaecundae alioquin regiones irrigantur & fecundantur. Equidem exundante Evangelicam Doctrinam, felicior accidit inculta & sterili Gentilitati innovatio. O quam laetam in ea metamorphosim intueor! o quales agros tritici, vini, & olei feracissimos! o qualiter, quamque uberosi justitiae & sanctitatis fructus fert! Hoc illud est, quod Isaia ait praedicans Evangelicorum temporum felicitatem c. 35. 1. Latabitur deserta & in via, & Isa. 35. 1. exultabit solitudo, & florebit quasi lilium; germinans germinabit, & exultabit letabunda & laudans: gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron. LXX. legunt: Latabitur desertum sicut.